

رئیس - اوراق را در خارج استخراج نمایند چون بعضی مذاکرات داریم و لازم است مجلس را خصوصی کنیم باینجهت مجلس علنی را ختم میکنیم دستور جلسه آنیه همان دستور سابق است و اگر وقت داشته باشیم شور ثانی قانون محاسبات عمومی (مجلس مقارن غروب خصوصی گردیده)

جلسه ۱۷۴

صورت مذاکرات روز شنبه ۹ شهر

ذی قعدة ۱۳۲۸

مجلس دو ساعت و نیم قبل از غروب آفتاب بریاست آقای ذکاء الملک تشکیل شد. صورت روز پنجشنبه هم تمام را آقای معاضد الملک قرائت نمودند.

(غایبین جلسه قبل)

قوام الاسلام . حاجی میرزا آقا . نوبری . آقا سید محمد رضا . بدون اجازه لواء الدوله . با اجازه حاجی میرزا زین العابدین قمی . حاج مصدق الممالک میرزا محمد علی خان تربیت . وکیل التجار . مریض آقا شیخ حسین یزدی . حاج وکیل الرعایا مستشار الدوله . ممتاز الدوله . آقا میرزا محمد صادق . افتخار الواعظین . حاجی آقا . میرزا علی اکبر خان دهخدا . مرتضی ملی خان بختیاری سپهبد اعظم . مشیر الدوله . امام جمعه خونی میرزا رضاخان نائینی بموقع مقرر حاضر نشده اند.

رئیس - در باب صورت مجلس اگر ملاحظاتی هست بفرمایند.

حاج عز الممالک - چون فرق است مابین لفظ با اجازه و مریض بنده میخواستم عرض کنم که آقای لواء الدوله مریض است.

اقام میرزا ابراهیم خان - تکلیف کمیته اسلامبول مبنی بر تبریک سال دوم اردوره تقنینیه بود در صورت مجلس افتتاح دوره نوشته است.

حاج وکیل الرعایا - چون بنده همیشه می بینم که بنده را جزء دیر آمده گان مجلس مینویسند باین واسطه متاسفانه می خواستم عرض کنم که جهة اینک دیسر شرفیاب می شوم بمجلس نه بجهة آنست که کار شخصی داشته باشم بلکه بواسطه کار و مأموریتی که از طرف مجلس بمن رجوع شده است و این نمی دانم از روی چه عدالتی است که با اینکه همه اش بنده میدوم با وجود این بنده را جزء غائبین مینویسند و در روزنامه ها هم بدنام هستیم.

رئیس - هر وقت بی اجازه تشریف نمی آورید لابد نوشته می شود بی اجازه هر وقت اجازه داشته باشید با اجازه می نویسند.

حاج وکیل الرعایا - عرض میکنم کارهایی که راجع به بنده است خودش يك وقتی لازم دارد و در يك وقت ورودجا حاضر بودن هم از قوه بشر خارج است باین جهت است که بنده دیر میرسم لکن میتوانم عرض کنم کاریکه میکنم همانست که بعهده خودم است و خدمتی است که از طرف مجلس معین شده است و در نیمساعت که بنده را غائب می نویسند در آن نیمساعت شاید کارهایی را که

بر عهده بنده واگذار شده است می نمایم این برای اشخاصی است که در این کارها مسامحه می کنند و میروند عقب کارهای شخصی خودشان و بنده چون از آن اشخاص نیستم لازم شد عرض کنم.

وحید الملک - بنده می خواستم عرض کنم کمیسیون فارس لازم است راپورتی از اعمال خودشان بدهند.

محمد هاشم میرزا - این مأموریتی که آقای حاج وکیل الرعایا میفرمایند خوب است توضیح بدهند اگر از طرف مجلس است که بفرمائید بدانیم و اگر از طرف مجلس نیست که آنهم باید معلوم شود.

معاضد الملک - نتیجه استخراج آراء برای انتخاب اعضاء کمیسیون حفظ الصحه از این قرار است: دکتر امیر خان - با [۶۷] رأی . لسان - الحکماء با (۶۷) رأی دکتر علیخان با (۶۷) رأی دکتر حیدر میرزا با (۶۵) رأی دکتر اسمعیل خان با (۶۷) رأی دکتر رضاخان با (۵۴) .

آقای میرزا ابراهیم خان - استیضاحی است از طرف آقای دکتر علیخان قرائت می شود (بمضمون ذیل قرائت شد).

این بنده در خصوص اقدام بجلب مستخدمین خارجه که مدتی است مجلس شورای ملی رأی داده است از آقای رئیس الوزراء استیضاح دارم.

حاج آقا - قرن بیستم برای اولاد آتیه ایران در قرن بیست و یکم تاریخ معتیش از کلیه عالم اسلامی عموماً و از تاریخ ایران خصوصاً به اولاد ایران نشان خواهد داد زیرا در این رولسیون چهارساله ایران آن تمدن ذاتی و نجابت فطری که تمام اولاد ایران نشان دادند تصور می کنم تمام انصاف دارهای دنیا وبا وجدان های متمدن عالم را بتصدیق مجبور کرد حتی موقع بيك جائی رسید که سکوت و سکون ایرانیها در موارد شایع و در موقعیکه حملات از هر طرف بآنها میشد واقعا انصاف طلب هارا متفکر و متحیر کرده بود از حسن نجابت ایرانی ها که در هر موقع سکونت خودشان را ظاهر کرده بودند ولی از بس حسن فطرت از ایرانی ها نسبت سکوت و سکون ظاهر شده که بعضی از جزایر اروپا که واقعا می تواند انسان در حق قلم آنها بگوید که با نیش قلم بیکر انسانیت را سوراخ میکنند طوری در این باب بعضی تعبیرات نسبت بملت ایران و حالت حاضر ایران میکنند که انصاف هیچ با انصافی آنرا سزاوار نمی داند تا اینکه در این موقع که بعضی یادداشتها بدولت ایران داده شد و جواب هم از طرف وزیر امور خارجه ما بطور کامل داده شد بسفارت انگلیس و تصور میکنم که آن برهان قاطعی بود (استاتستیک) کمرك ایران بر اینکه آن یادداشت خیلی بی موقع واقع شده بود ولی بنده تصور می کنم در این موقع ما نباید بیش از این اظهار سکوت و سکون بکنیم که تابعی از جزایر اروپا بنویسند که ایرانیها باین همه اظهاراتی که بآنها میشود در بعضی شایع

بی حس هستند و خیال میکنند که از بی حس ایرانی است اگرچه پیش انصاف طلبهای دین معلوم است که ایرانی ها بی حس نیستند و این اظهار سکوت و سکون آنها از يك تمدن ذاتی و نجابت فطری است ولی آنکسانی که میخواهند نیش بزنند تصور میکنند که ایرانی اظهار حیات نمیکند و حس ندارند در صورتی که بنده گمان میکنم که برای رد تمام اظهاراتی که نسبت بتأمینات جنوب گفته شده همان (استاتستیک) کمرك کافی است و اگر کسی درست تامل بکند در آنکلمه که وزارت خارجه جواب گفتند میداند که همان يك کلمه کافی است در جواب کسیکه بخواهد اظهار کند که در تجارت طرف جنوب ایران اختلافی واقع شده و برای رد او کافی است همان (استاتستیک) کمركی که عرض کردم ولی در اینموقع همانطور که بیشتر عرض میکنم که ما نباید بیش از این اظهار سکوت و سکون بکنیم دولت ایران همیشه در هر مواقع حفظ مناسبات خودش را باتمام دول همجوار و دوستان خودش را کرده ولی در يك همچو موقعی هیچ نمیتواند بعضی اظهاراتی را که خارج از مراتب انصاف و ترتیبات نزاکت بین المللی است از بعضی از جرائدی که شاید لسان بعضی از اشخاص بزرگ عالم بالسان شریف خودشان باخند بشنود و قبول نماید و از این جهت بود که کمیسیون در مجلس انتخاب شد که بنده هم جزئی بودم و آقای حسنعلیخان هم بودند برای اینکه نظریاتی در این باب نمایند اقداماتی که از طرف دولت اظهار شد باعضاء کمیسیون بجهت تأمینات فارس نشان داده تقریباً اعضاء را قانع کردند بواسطه اینکه حکومت تقریباً معین شده بود و قشون هم بطور نهایت در مقام حرکت هستند و يك دفعه مخصوص که در همان زمان قبل از وقت معین شده بود بانها هم امر شد که از آن طرف حرکت نمایند و بنایند بقم که از اینطرف هم حکومت حرکت کند و پرود و تأمینات هم در فارس مخصوصاً این ایام در شهر و اطراف در حال خوبی برقرار است و نایب الحکومه هم بخوبی توانسته است

که از عهده تأمینات برآید و بنده عرض میکنم که مردم ایران بعد از این صدمات فریاد مینمایند که زننده بساد استقلال ایران و هیچ منتظر نیستند که بعضی جرایم انصاف کش درباره ایران اینطور اظهارات بکنند.

مؤتمن الملک - بنده همیشه میخواستم عرض کنم که مذاکرات جزء دستور بوده است و این راجع بکی بوده است.

رئیس - حال شروع میشود بشور دوم در قانون محاسبات عمومی و باید در مواد رأی بگیریم آقا میرزا ابراهیم خان ماده اول لایحه وزیر را قرائت نموده کمیسیون ماده مزبور را اینطور پیشنهاد کرده بود (ماده اول) بودجه دولتی سندی است که معاملات دخل و خرج مملکتی برای مدت معینی در آن پیش بینی و تصویب شده باشد مدت مزبور را سند مالبه می گویند و عبارت است از یکسال شمسی .

حاج سید ابراهیم - در این ماده نوشته شده است « برای مدت معینی » و بعد آن مدت معین ذکر میکند که « عبارت از یکسال شمسی » است در این صورت « مدت معینی » لازم نیست خوبست از اول اینطور نوشته شود که « بودجه

دولت سندی است که معاملات دخل و خرج مملکتی برای مدت یکسال شمسی در آن پیش بینی شده باشد « مدت معینی » در اول نوشتن و اختصاص نمودن بیکسال شمسی لزومی ندارد .

فهییم الملک - اینکه در ابتدا نوشته شده است « برای مدت معینی » بجهت این است که بودجه را که می نویسند و بمجلس می آورند و تصویب می شود اساساً برای یک مدت معینی است اعم از اینکه آن مدت معین ده یا بیست یا سی ماه باشد هیچ تفاوت نمی کند بعد هر دولت و قانون از او است که آن مدت معین را که اسمش را سند مالیه میگذارند معین کنند و ما در قانون خودمان اینطور قرار میدهم که مدت معینی که برای بودجه معین می شود عبارت از یکسال شمسی است این جمله آخر در واقع تفسیری است برای « مدت معین » .

رئیس - دیگر مخالفی نیست « اظهاری نشده » **رئیس** - رای میگیریم - کسانیکه ماده اول را بطوری که کمیسیون تصویب کرد تصویب می کنند قیام نمایند (اغلب قیام نمودند) .

ماده دوم و سوم پیشنهاد وزیر قرائت شد کمیسیون آن دوماه را در یک ماده عبارت ذیل تصویب کرده بود « ماده ۲ » دوره عمل عبارت از مدتی است که قانون جریان معاملات بودجه یک سنه مالیه معین می نماید مدت مزبور برای تشخیص و حواله مطالبات دائنین دولت تاروز آخر ماه سیم سال بعد است و بر برای ختم اعمال دایر بدریافت عایدات مخارج تاروز آخر سال بعد است .

حاج شیخ رئیس - فقط می خواستم عرض کنم که لفظ « دائنین » اگرچه بنده و سایرین معنی آنرا می دانیم ولی اگر « طلب کاران » نوشته شود بهتر است .

فهییم الملک - این برای این است که این اصطلاح آنروز در دفتر داری معمول شده است علاوه بر این لفظ « طلب کاران » در مقابل دولت خوب نیست و « دائنین » مناسب است .

رئیس - دیگر مخالفتی در این ماده هست « اظهاری نشد » .

رئیس - رای می گیریم کسانیکه ماده دوم را بطوری که کمیسیون رای داده تصویب می نمایند قیام نمایند (اغلب قیام کردند)

ماده چهارم پیشنهاد وزیر قرائت شد کمیسیون اینطور تصویب نکرده بود ماده (۳) مقیاس زمان بعد از این در محاسبات دولتی سالهای شمسی و ماههای شمسی (بروج خواهد بود)

آقامیرزا مهرتقی قلیخان - در آن دقمه اول که در کمیسیون توانین مالیه این قانون در تحت شور در آمد خیلی مذاکره شد در اینکه ماههای شمسی از روی بروج باشد یا فارسی از روی ادله که در شور اول در مجلس اقامه شد تمام اعضاء کمیسیون عقیده شان این بود که باید ماههای فارسی باشد و حالا بنده یکی از دلایل را عرض میکنم و مجلس معتقد است که قبول کند یابد نماید اولاً تعیین بروج

خیلی اشکال دارد برای اهالی برای اینکه عموم مردم ماههایشان از روی ماههای عربی است و ماههای عربی هم که بواسطه اینکه کم و زیاد میشود و عده اش هم با ایام سال مطابق نیست و این همیشه اسباب اشکال خواهد شد پس باین دلیل باید حساب های ماه حسابهای عربی باشد نه ماههای بروج برای اینکه اگر مزاج تصور نفرمائید استادمایکمی یکبار از آقایان بروج را بفرمائید که از حالا تا آخر سال که چهارماه است هر کدام عده ایامش چقدر است اگر بفرمائید این روی حساب « لاولا بلا ولا » معلوم میشود عرض میکنم که همان محل اختلاف است بجهت اینکه تحویل بروج نیم ساعت قبل از ظهر یکی نیم ساعت بعد از ظهر یک روز تفاوت میکند پس ممکن است باین ترتیب برچی را که سی روز است سی و یک روز در تقویم بنویسند یا بیست و نه روز اما حساب فارسی حسابی است که از روی نوروز حساب میکنند که اولش فروردین است و همینطور ماه به ماه هر ماهی را سی روز حساب میکنند و هر کس میداند که عده ایام هر ماهی چقدر است و هیچ محل اختلاف نیست فقط باین پنج روزی را در آخر سال نه خمسه میگویند ملحق می نمایند و اگر باین ترتیب عمل کنیم تمام ماهها سی روز خواهد بود غیر از ماه آخر که یا آن پنج روز سی و پنج روز میشود و هیچ محل اختلافی نخواهد بود اما بفرمائید که این حساب برومی غالباً در محاسبات دیوانی و سایر چیزها معمول است بنده عرض میکنم ما باید به همین اکثریت مملکت مامولش چیست الان تمام صفحات جنوب حسابشان به ماههای فارسی است و غیر از آن معمولی نیست و ابداً ترتیب دیگری را نمیتوانند حتی اینکه معاملات دیوانی هم که در ریزد و کرمان میشود تمام از روی ماههای فارسی است که نتیجه ملا و حکم و منجمین است که منک شاه سلجوقی بان عظمت و مرتبت آمد حکمای بزرگی را مثل خواجه نصیر الدین طوسی و عمر خیام و تمام رؤسای منجمین را جمع کرد و بعد از تفکرات این ترتیب را فرار دادند که از روی حساب صحیح بود که اول نوروز را فروردین ماه جلای میگویند و چون اسم ملک شاه جلای الدین بود این شد که باسم او این ماهها منسوب شد = ماههای جلای میگویند این هراض بنده بود حالا آقایان یارد کنند یا قبول نمایند .

فهییم الملک - محسبات ماههای فارسی را بطوریکه بیان کردند هیچکسی فکر نمیتواند بکنه بجهت اینکه یک ترتیب معینی دارد که سی روزی روز حساب میکنند و در آخر یک خمسه مسرفه اضافه می نمایند که با ماههای شمسی که از اول حمل شروع و در حوت ختم میشود هیچ تفاوتی نمی کند نهایت این است که آن پنجروز را در حساب بروج در ضمن ماهها داخل میکنند و در ماه های فارسی در آخر سال زیاد میکنند و این دو حساب با مال یکی هستند فقط ملاحظه که در این جا شده ماههای فارسی نوشته نشد عادات جاریه است بجهت اینکه امروز می بینیم تمام معاملات دفتر دولتی از روی بروج است یعنی یک چند سالی است که این ترتیب معمول شده مردم عادی شده اند و الا

سابق همان ترتیب ماههای قمری بود که در آخر سال اشتباههای بزرگ میشد و تقریباً ده دوازده سال است که ترتیب بروج را یاد گرفته اند حالا اگر در یک قسمت از این مملکت بترتیب ماههای قمری عمل کنند و باین ترتیب عادی نباشند شاید ولی بعضی جاها که ملتفت نیستند تازه رفته اند یاد بگیرند و عاداتشان یک اندازه رفته است که جاری شود ترتیب حساب بروج حالا اگر ما در ضمن این قانون بخواهیم این ترتیب را هم تغییر بدهیم نمی گوئیم شکل دیگر ممکن نیست ولی یک مدتی طول دارد که مردم انتباه عادی شوند باین ترتیب اسباب اشکال خواهد شد از این گذشته چنانچه عرس مردم اینک حساب باهم از حیث مدت که تفاوتی ندارند برای اینکه هر دو از اول حمل شروع میشود و در آخر حوت تمام میشود فقط فرقی که دارد در اضافه کردن پنجروز است که در حساب فارسی در آخر سال یک مرتبه زیاد می کنند و در حساب ماههای شمسی در ضمن ماه ها قسمت می نمایند و باین نظر بنده چندین اهمیت ندارد .

ارباب کیخسرو - بنده موافقم با آقای مخبر کمیسیون و بعلاوه عرس میکنم که این در خیلی جاها هست اشتباه خواهد شد مثلا میدانم همین ماهها هم در یرد جردی است هم در جردی و تقریباً شش ماه فرق دارد و وقتی که حرداد ماه باشد نمی دانم مقصود جلای با یرد جردی علاوه بر این عرس می کنیم اگر یک لسی تا در ماه باحر سال مانده خدمت کند و آنوقت خارج شود بنا بر حساب جلای آن خمسه باو ملحق نکرده است و در ماههای شمسی اینطور نیست بجهت اینکه این پنجروز را در ضمن ماه ها قسمت کرده اند باین جهت بنده تصور می کنم اگر همان ترتیب برچی باشد بهتر است .

رئیس - دیگر در اینخصوص مخالفی هست (اظهاری نشد) .

رئیس - رای می گیریم بر این ماده [۲] بطوریکه کمیسیون پیشنهاد کرده است کسانیکه تصویب می کنند قیام نمایند (اغلب قیام نمودند) ماده پنج لایحه وزیر قرائت شد (کمیسیون اینطور پیشنهاد کرده بود)

ماده چهارم هر گاه دائنین دولت تا آخر دوره عمل بمقام مطالبه حقوق خود بر نیایند حوالجاتی که در وجه آنها صادر شده است باطل می شود بدون آنکه بحقوق ثابت آنها خللی برسد یعنی ممکن است آن حوالجات برای دوره عمل بعد تجدید شود

حاج دکتر رضاخان - بنده گمان میکنم که این فقط (ممکن است) در اینجا زیاد است بجهت اینکه در صورتیکه دائنین تاروز آخر دوره عمل بمقام مطالبه بر نیایند البته حوالجات آنها تجدید میشود ممکن است معنی ندارد .

فهییم الملک - اینکه نوشته شده است اینجا که اگر تاروز آخر دوره عمل بمقام مطالبه بر نیایند حوالجاتی را که در دست دارند باطل میشود باید معلوم شود که حقوق آنها چه میشود این ممکن

است هم همین را معین می کند که « حقون آنها » بین نمی رود و در دوره بعد تجدید میشود .

حاج آقا - میفرمائید (ممکن است) لازم نیست بنده عرض می کنم که لازم است بواسطه اینکه باطل میشود دولت ملزم نیست که تجدید کند یعنی اگر صاحب حواله آمد و خواست که حواله او برای دوره بعد تجدید میشود والا دولت ملزم نخواهد بود که در صورتی هم که صاحب حواله نیاید حواله را تجدید کند .

محمد شاه میرزا - ما نمیخواهیم بگوئیم دولت در تجدید ملزم است ولی در صورتی که سند او باطل شود آیا باید برای او تکلیفی معین کرد یاخیر مسلماً باید تکلیف او را معین کرد در صورتی که خللی بحقوق ثابت او وارد نیامده است دیگر ممکن است تجدید شود معنی ندارد .

بهجت - اینطور اگر نوشته شود اشتباه رفع میشود (و آن حوالجات برای دوره عمل بعد تجدید میشود) .

حاج وکیل الرعایا - این ماده یک نفعتی که میرساند این است که سندهای کهنه که در دست اشخاص است تکلیف آنها را معین مینماید یعنی اگر کسی طلب دارد باید قبضش را بیاورد و عوض کند اما دیگر بیهیضی ترتیبات دیگر قرار بدهیم که این حوالجات را عوض کنیم آن مقصودی که در نظر بوده است که این ماده را اینجا جاداده اند حاصل نمیشود و این ماده خیلی بیجا است که بجای خودش بماند برای اینکه آن مقصودیکه در نظر بوده است و در این کلمه جا داده اند ممکن است بماند برای اینکه آن قبض های کهنه که در دست مردم مانده است و بما خیلی ضررها رسانیده است و بنده میتوانم توضیح بدهم لکن مقتضی نمی بینم تکلیف آنها را معین نماید .

فهییم الملک - آقای حاج وکیل الرعایا این ماده را هیچ تفسیر کردند این ماده را که بجهت این است که قبوض دولتی را که در دست مردم است باطل نماید اینطور نیست و ابداً این چیزی را که ایشان در نظر دارند منظور نبوده است این یک ترتیب محاسبه قانونی است که از روی آن باید رفتار شود برای این نیست که حوالجاتی داده میشود بدست دائنین دولت و آنها ممکن است که تا آخر دوره عمل نیایند و مطالبه نکنند برای اینکه محاسبه سند مالیه ختم شود و دیگر محاسبین اداره دولتی مجبور نباشند که چندین مختلفه نگاهداری نمایند اینطور فرار داده شده است که آن حوالجات باطل شود بدون اینکه بحقوق ایشان خللی وارد نیاید و این ترتیب سبب میشود که محاسبین حواسشان جمع میشود از برای ترتیب محاسبات دوره عمل و آن حوالجات در دوره بعد تجدید میشود و این یک ترتیبی است که هم از برای ادارات دولتی سهل است هم از برای آنها که این قسم حوالجات در دست دارند الا نظر باین نبوده است که اسناد و قبوض را که در دست اشخاص است باطل کنند این فقط از برای جریان معاملات و محاسبه است والا دولت

خیال ندارد که بواسطه این کلمه حوالجات خودش را باطل کنند .

حاج وکیل الرعایا - بنده در هراض خودم سوه تفاهمی شده است توضیح دارم بنده ظاهراً نتوانستم خوب مقصود خودم را بفهمانم و اینطور هم که آقای مخبر فرمودند تصور نمیکنم که اینقدر اشتباه کرده باشم که قانونی که از مجلس میگردد بمقابل خود جاری نمیشود و برای آتیه خواهد بود بنده نمیخواستم که قبضهائی که امروز راجع بسنوات گذشته در دست مردم است ابراری برای آنها بواسطه این ماده قرار بدهم فقط میخواستم منفعتی را که ممکن است بیاورند بعد از جریان این قانون در مملکت در مجلس عوض کرده باشم و آن اینست که بعد از اینکه این قانون جریان پیدا کرد دیگر قبضهائی کهنه که در دست مردم نمیماند که همیشه اسباب اشکال باشد یعنی اگر یک کسی یک طلبی از دولت خودش داشته و هیچ لازم ندانسته باشد که طلب خودش را بگیرد اگر چه چون در مملکت ما این کارها نشده است خیلی غریب بنظر می آید ولی در سایر جاها همه خوشیشان باین است که بدولت خودشان خدمت بکنند اگر یک همچو چیزی بشود آن حوالجات از برای سنه بعد تجدید میشود دوچار اشکال نخواهیم شد .

دشیرالدوله - بنده در باب این ماده یک توضیحی از مخبر میخواستم بخواهم بجهت اینکه این ماده که از مجلس گذشت تعبیر بردار نیست و باید باندازه روشن باشد که محتاج تعبیر نباشد بنده اینجا اینطور میتوانم بفهمم که آن حوالجات تا آخر دوره عمل معتبر است و همین که دوره عمل منقضی شد آن حواله از اعتبار می افتد لکن حق آن شخص از اعتبار نیافتد و این یک مدتی را لازم دارد که اگر تا آن مدت حواله دارنده نیامد تجدید کند دیگر حقی نداشته باشد و در این پیشنهاد کمیسیون هیچ ذکری از این مسئله نشده است که این حواله و این حق مدتی برای اسقاطش هست یا نه .

فهییم الملک - نکته عمده را که ملاحظه فرمودند عمداً در کمیسیون قید نشده اسقاط شده است در پیشنهاد این مسئله قید شده بود و برای اسقاط حق پنجسال مدت قرارداده بود ولی کمیسیون باین مناسبت که هنوز در کلیه محاسبات و معاملات یک قانون جاری نیست معمول است برای این است که برای کلیه معاملات دولتی و غیر دولتی یک مدتی معین است مثلا نظیر اینکه در معاملات دولتی اینجا یک همچو چیزی قرارداده شده است در معاملات تجارتی آنها هم یک مدتی برای اسقاط حق دائنین مقرر است ولی در اینجا هر چه هیچ همچو قانونی مدون نیست برای کلیه معاملات تا اینکه بگوئیم کلیه دائنین دولت یعنی هر کسیکه از دولت طلبکار است چه مستخدم باشد یا مقاطعه کار یا هر چه هست همین که پنجسال گذشت و در مقام مطالبه بر نیامد آن طلب بکلی اسقاط می شود اگر چه یک همچو ماده که شرایط و ترتیب اسقاط کلیه حوالجات و حقوق لازم بود و خیلی خوب ماده ایست ولی چون کمیسیون

مؤتمن الملک - در اینجا اذعان آقایان بیشتر متوجه می شود بوظایف و حقوق دیوانی و حال آنکه اینطور نیست اینجا ماده (۴) راجع به نوع طلب است و تفسیر می کنند ماده (۲) را و آن این است که تا سه ماه از سال گذشته وزیر در مقابل اعتباریکه مجلس شورای ملی باو داده است که دائنین را تشخیص بدهد و حواله نماید که طلب کاران او بروند بگیرند مثل اینکه مثلا دولت حکم کرده است در اصفهان قراولخانه برای او بسازند شخصی ساخته است طلب این شخص باید د

فهییم الملک - بنده موافقم با آقای حاج وکیل الرعایا اظهار کردند که این یک نظر صرفه ایست برای دولت در صورتیکه هم نظر کمیسیون غیر از این بوده است و هم بنده عقیده ام غیر از این نیست بجهت اینکه دولت اگر بخواهد صرفه برای خودش پیدا کند همه وقت می تواند و آنها که دارای وظایف هستند دولت هر وقت میتواند حقوق آنها را بدهد و هم می تواند ندهد دیگر لازم نیست دولت راه گریزی برای خودش پیدا کند حقوق منحصر باین نیست که فلان شخصی وظیفه بر باشد طلب دارد می آید حواله میگیرد و تا آخر دوره هم مطالبه نمیکند تا اینکه دوره عمل ختم می شود در اینجا هم نیست آنچه میشود یقین است اگر بعد آمد و مطالبه کرد باید بدهند پس این ماده برای اینست منحصر بوظایف نیست کلیه برای طلبی است که مردم از دولت دارند .

نمیکنند تا اینکه دوره عمل ختم می شود در اینجا هم نیست آنچه میشود یقین است اگر بعد آمد و مطالبه کرد باید بدهند پس این ماده برای اینست منحصر بوظایف نیست کلیه برای طلبی است که مردم از دولت دارند .

تا سه ماه از سال گذشته حواله شود و تا آخر سال طلبکار دریافت کند ولی اگر نرود حق خود را که حواله شده است مطالبه کند باو نباید بدهند زیرا که حواله باطل است از این جهت است که میگردند وزیر تا سه ماه از سال بدحق دارد که طلبکار را تشویق و حواله بدهد اما اگر آن طلبکار کار نیاید که طلب خودش را مطالبه نماید خود وزیر یا رؤسا آن طلب را بپردازند سال بعد که بمجلس شورای ملی پیشنهاد می کنند انتقال بدهد این ترتیب پس از آنکه تمام تجویلداران صورت حساب خودشان را فرستادند بوزارت مالیه و وزیر مالیه ملتفت شد که مثلا بیست کروور اختیار بوده است و ۱۸ یا ۱۹ کروور خرج شده است آنوقت خود وزیر مالیه باید اینجا یک کروور را انتقال بدهد به سایر بده و این چیزی نیست که خود طلبکاران مطالبه کنند فرض بفرمائید سقراء مملکت که در خارجه هستند برات مواجب آنها حواله شده و تا آخر سال بعد نگرقتند لازم نیست که این پول نکرفته را سفیر مطالبه کند باید این پول نکرفته را وزیر مالیه بخرج بودجه سال بعد بیاورد زیرا که این وجه طلب سقراء است و در موادی که بعد آمده است تصویب شده است که اختیاراتیکه باطل میشود کدامها هستند یعنی اعتباری را که مجلس شورای ملی بوزیر داده است بموقع اجرا گذاشته شده است چه از باب این تشخیص حواله داده نشده است وجه از باب اینکه تشخیص حواله شده ولی وجه حواله تا آخر دوره عمل گرفته نشده است تمام این وجوهی که حواله است باطل شده بمجلس پیشنهاد شده که در سال بعد اگر آن دائنین آمدند حواله آنها تجدید شود بعد اگر در سال دوم نیامدند بهمین ترتیب در جزء بودجه سال سیم گذاشته می شود و همین طور تا این حق او از درجه اعتبار ساقط شود .

آقای کاشف اصلاحی بعبارت این پیشنهاد نمود قرائت شد .

در هر گاه دائنین دولت تا روز آخر دوره عمل در مقام مطالبه طلب خود بر نیایند حواله جاتی که بآنها داده شده تجدید میشود .

رئیس - حال اول رای میگیریم بر این بابت که بیستون کسانیکه باماده (۴) بطوریکه کمیسیون پیشنهاد کرده است و خواننده شد موافق است قیام نمایند .

(اغلب قیام نمودند)

ماده ششم لایحه وزیر خوانده شد کمیسیون این طور تصویب کرده بود .

ماده «ماده» اعتباراتی که کل یا جزء آن تا روز آخر سنه مالیه موقع خرج پیدا نکرده باشد از بودجه بر گشت خواهد کرد هم چنین است اعتباراتی که موقع خرج پیدا کرده لیکن کل یا جزء آن در مواعد مقرر و تشخیص یا حواله نشده باشد ولی این عبارات قسم اخیر را پس از برگشت از بودجه بدوره عمل بعد می توان انتقال داد مراد از انتقال وجوهی است که قبلا برای خرج معینی پیش بینی شده باشد .

حاج دکتر رضاخان - اگر آقایان باز مثل لفظ « ممکن است » اینقدر مذاکره نفرمایند عرض می کنم که این « می توان » هم در این ماده همان حکم را دارد .

افتخار الواعظین - این لفظ « می توان » بموقع است بجهت این که اگر آن اعتبارات را تصویب می کند جزء بودجه سنه آتی خواهد آمد و اگر دید که موقع آن خرج گذشت و دیگر لازم ندارد که تصویب نمی کند .

رئیس - رای می گیریم بماده (۵) بطوری که کمیسیون پیشنهاد کرده است کسانیکه تصویب می کنند قیام نمایند [اغلب قیام نمودند] (ماده هفتم پیشنهاد وزیر قرائت شد)

کمیسیون چون اجرای مدلول آن را عاجلتا موجب اشکال دانسته بود بکلی حذف کرده بود .

رئیس - بطوری که خواننده شد کمیسیون این ماده را حذف کرده است در این خصوص اگر مخالفی هست اظهار نماید (اظهاری نشد)

رئیس - پس رای می گیریم به رایورت کمیسیون که این ماده را حذف کرده است کسانیکه حذف این ماده را تصویب می نمایند قیام نمایند (اغلب قیام نمودند)

ماده هشتم لایحه وزیر خوانده شد کمیسیون این طور تصویب کرده بود .

ماده ششم اعتباراتی که برای مخارج یک دوره عمل معین شده است نباید بمصرف مخارج دوره عمل دیگر برسد .

فهییم الملک - لفظ « دوره عمل باید این جا سند مالیه » باشد چون بودجه برای سند مالیه نوشته می شود این کلمه در این جا اشتباه شده است دوره عمل دیگر برسد .

حاج عز الممالک - سنه مالیه نیست همان دوره عمل است اشتباه نشده .

فهییم الملک - چون در ماده گفته ایم که بودجه سندی است که معاملات دخل و خرج برای یک مدت معین پیش بینی می شود و آن مدت معین را سند مالیه قرار دادیم این است که عرض کردم که اینجا باید سند مالیه شود .

مؤتمن الملک - می خواستم عرض کنم که این ماده را بر گردانید که در کمیسیون تجدید نظری در آن بکنند آقای فهییم الملک مخیر کمیسیون نیز این تقاضا را موافقت نموده ماده مزبور بکمیسیون برگشت .

ماده [۹] پیشنهاد وزیر قرائت شد کمیسیون بعبارت ذیل پیشنهاد کرده بود (نهج بودجه)

ماده ۷. همه ساله هر روزی باید بودجه مخارج وزارت خانه خود را برای سنه آتی حاضر نموده ظرف ۳ ماه اول سال بوزارت مالیه بدهد .

رئیس - اگر مخالفی نیست رای می گیریم (اظهاری نشد)

رئیس - رای می گیریم کسانیکه این ماده را بطوریکه کمیسیون پیشنهاد نموده تصویب می کنند قیام نمایند (اغلب قیام نمودند)

ماده (۱۰) پیشنهاد وزیر قرائت شد (کمیسیون اینطور پیشنهاد کرده بود (ماده ۸) وزیر مالیه باید تمام این بودجه ها را در یک مرکز جمع و بودجه عایدات را نیز بآنها ضمیمه کرده بودجه کل دولت را تکمیل نماید .

افتخار الواعظین - اگر نوشته شود (بودجه کل مملکت) گویا بهتر است .

رئیس - دیگر مخالفی در این ماده نیست گفتند خیر .

رئیس - کسانیکه ماده را بطوریکه کمیسیون پیشنهاد کرده تصویب میکنند قیام نمایند اغلب - قیام نمودند .

ماده (۱۱) لایحه وزیر قرائت شد (کمیسیون بعبارت ذیل پیشنهاد کرده بود)

(ماده ۹) این بودجه کل در اوایل نیمه آخر سال بر حسب دستخط های یونی برای سال بعد پیشنهاد مجلس شورای ملی خواهد شد .

آقا شیخ ابراهیم - اینکه نوشته شده اوایل نیمه آخر سال مجمل است باید می شود .

فهییم الملک - اینجا سه ماه مهلت داده شده است بهیئت وزراء که بودجه خود را مرتب نموده بوزارت مالیه بدهد و بعد سه ماه دیگر بوزارت مالیه مهلت داده شده است که بودجه کل را مرتب کند و در اوایل نیمه آخر سال هر چه زودتر باید بمجلس بیاورد که مجلس هم بتواند برای اول سال آنها را بگذراند .

رئیس - دیگر مخالفی نیست (گفتند رای بگیریید) .

رئیس - رای می گیریم بماده نهم بطوریکه کمیسیون پیشنهاد کرده است کسانیکه تصویب میکنند قیام نمایند (اغلب قیام نمودند)

ماده ۱۲ پیشنهاد وزیر قرائت شد کمیسیون اینطور پیشنهاد کرده بود (تصویب بودجه)

(ماده ۱۰) مجلس شورای ملی لایحه قانونی بودجه کل را در نیمه آخر سال در تحت شور و مباحثه در آورده و منتهی تا یازده روز قبل از عید نوروز تصویب نماید پس از آنکه بودجه کل از تصویب مجلس گذشت حکم قانون سالیانه پیدا میکند .

حاج شیخ اسدالله - اینجا نوشته شده است که این بودجه را مجلس تصویب میکند شاید بعضی از موادش محتاج باصلاح باشد پس خوب است نوشته شود اصلاح و تصویب میکند .

فهییم الملک - نوشته شده است که در تحت مباحثه و شور در می آورد شور و مباحثه مجلس را تاکنون باید فهمیده باشیم که معنی آن چیست .

حاج شیخ اسدالله - معلوم است وقتیکه بمجلس آمد شور و مذاکره در آن میشود بنده مقصود این بود که کلمه تصویب مینماید تدری محل اشکال است خوب است نوشته شود (اصلاح و تصویب مینماید) .

حسنعلی خان - بنده می خواستم عرض کنم که آقای حاج شیخ اسدالله مجلس شورای ملی آنحق را دارا هست قانون اساسی هم این حق را باو داده است دیگر لازم نیست که در قوانین جزء هم قید کنیم .

رئیس - دیگر مخالفی در این خصوص نیست (اظهاری نشد)

رئیس - رای می گیریم کسانیکه این ماده را بطوریکه کمیسیون تصویب کرده است تصویب میکنند قیام نمایند (اغلب قیام نمودند)

ماده ۱۳ و ۱۴ لایحه وزیر قرائت شد کمیسیون این دو ماده را یکساده نموده بعبارت ذیل پیشنهاد کرده بود .

«ماده ۱۱ - هیچ مالیاتی وضع و دریافت نمیشود مگر آنکه مجلس شورای ملی آنرا تصویب و اعلام حضرت های یونی امضاء کرده باشد هیچگونه مالیات مملکتی و عایدات دولتی دریافت نمیشود مگر بدستکاری مباشرین و تحصیلداران خزانه دولتی موافق عنوانی که قانونا مقرر شده باشد»

بهجت - این همانطوری که وزیر پیشنهاد کرده است اگر دو ماده بشود بهتر است برای اینکه دو چیز است یکی وضع مالیات است و یکی دریافت آن **آقا میرزا ابراهیم خان** - بنده هم اظهارات آقای بهجت را تأیید میکنم که این همان دو ماده بشود برای اینکه همانطوری که فرمودند دو مطلب است .

آقا سید حسین اردبیلی - این نکته را باید ملتفت شد که مالیاتهایی که سابق بر این تأسیس شده است از این موضوع خارج است .

رئیس - حالا اول رای میگیریم بر این بابت که کمیسیون - کسانیکه ماده (۱۱) را بطوری که کمیسیون تصویب کرده است که دو ماده یکساده بشود تصویب میکنند قیام نمایند (اغلب قیام نمودند)

ماده ۱۵ پیشنهاد وزیر قرائت شد (کمیسیون بقراردیل پیشنهاد کرده بود .

ماده ۱۲ - جز مالیاتهایی که بموجب قانون سالیانه بودجه تصویب میشود - اختیارات گونه مالیات بهر اسم و رسم که باشد ممنوع است عمالی که امر باخذ این قبیل مالیاتهای متنوعه بدهند و اشخاصی که نفرت و تفرقه و اسناد آن را سازند و کسانیکه متصدی وصول آن بشوند در شمار سارقین اموال دولت محسوب شده و از طرف دولت قانونا تعقیب و مجازات خواهند شد .

حاج سید ابراهیم - امر بدهند خوب نیست « امر بکنند»

ارباب کیخسرو - در ماده قبل که راجع بهمین ماده است آقای آقا سید حسین اردبیلی که چون راجع است با شما لازم است که بنده چند کلمه عرض کنم اینکه اینجا نوشته شده است که « جز مالیات هایی که بموجب قانون سالیانه بودجه تصویب میشود» وقتیکه بودجه تصویب شد مالیاتها هم قانونا پیدا میکنند اما اینکه اینجا نوشته شد است « از طرف دولت قانونا تعقیب و مجازات خواهند شد» بنده در کمیسیون عرض کردم در سابق هم عرض کردم اینجا هم عرض میکنم وقتی که قانون وضع میشود مجازاتش هم در کنار او باشد و بنده نیت این مجازات را که اینجا شرط میکنند در کجا است چون قای وزیر مالیه تشریف دارند نمی میکنند قانون مجازات نسبت بوزارت مالیه را هم نوشته بفرستند که رفع اشکال بشود .

وزیر مالیه - قانون مجازات یک قانون عمومی است که باید در این مملکت وضع شود و اختصاص بمالیات ندارد و در باب مالیات این شکلی که اینجا نوشته شده است این مالیاتی که الان در مملکت برقرار است همه اینها باید بر گردد بجهت اینکه قانون نیست و اینجا نوشته شده است جز مالیاتی که بموجب قانون بودجه است چیزی نباید گرفته شود .

یک نفر مستخدم دولتی را اگر بخوانند مجازات کنند مطابق چه قانونی مجازات خواهند کرد پس بنده این مطلب را خیلی اهمیت میدهم و لازم می دانم که لایحه قانونی آن زودتر از طرف هیئت دولت پیشنهاد شود که این اشکال رفع شود .

وزیر مالیه - عرض میشود معلوم است که بواسطه اتفاقاتی که در این اواخر در این مملکت اتفاق افتاده است و زودتر حاضر می شوند کلمات خیلی سخت استعمال کنند از قبیل غارت کردن دولت بنده عرض می کنم امروز در این مملکت وقتی که آدم بکتابچه ها نگاه میکند پاره عناوین در آنها هست که خیلی بنظر غریب می آید مثل اینکه در کتابچه خراسان مبلغی بعنوان « پول چماق» نوشته شده است که میگیرند حالا این عنوان غلط است ولی چیزی که هست این است که مالیات دولت است و امروزه آن مأمورینی که مأمور وزارت مالیه هستند شاید با کمال صداقت بگیرند و تا دینار آخرش را هم به مصرف خودش میرسانند و سزاوار نیست که بآنها بگوئیم غارتگر دولت محسوب می شوند حالا اگر نباید این وجه گرفته شود آنها یک مطلبی است .

محمد هاشم میرزا - در این چند مرتبه که در مجلس این مذاکره پیش آمده است آنطوری که باید ملاحظه اطراف این مطلب نشده است و مذاکراتی نشده است که درست مطلب مکشوف شود در این چندسال اخیر نظر مردم باین بود که کمیزی هلمی بشود و از روی فاهمه از آنها مالیات گرفته شود و تصور می کردند بآنها ظلم نشود کسانی که مالیات های زیاد می دادند بآنها که هیچ نمی دادند مساوی بشوند در این مدت هم مجله وقت پیدا نکرده است که در این کار ها دقت نظری بنمایند ولی البته در موقع خودش در این ها دقت خواهد کرد و رفع تعدیات خواهد شد و آن چیزهایی که تا امروز گرفته میشد باید گرفته شود و البته وقتی که مجلس فراغت پیدا کرد در آنها ملاحظاتی خود را خواهند کرد اینطور نیست که امروز هر چه گرفته شده و هر چه مردم می دانند و باسامی مختلف از آنها می گرفته اند و بر تادی بر تفاوت عمل مالیات گرفته اند بجز در اینکه امروز میگیرند تصویب شده باشد البته از آنها ملاحظاتی می شود هر طور که مجلس صلاح دانست تصویب خواهد کرد والا این مذاکرات نباید تصور کنید که تمام آنها تصویب یابد شده است .

در این موقع چند فقره پیشنهاد از قرار ذیل قرائت شد :

(۱) از طرف آقای لسان الحکماء این بنده پیشنهاد میکنم که جمله (شمار سارقین اموال دولتی محسوب شده) از ماده دوازده حذف شود .

(۲) از طرف آقای وحید الملک (این بنده پیشنهاد میکنم که جمله ذیل بآخر ماده ۱۲ ضمیمه شود) (مالیات های مستقیمی که تا بحال دولت وصول می کرده است در عداد مالیات های قانونی محسوب می شود) .

(۳) از طرف آقا میرزا ابراهیم خان چون حضرت دریر مالیه فرمودند که اذهان عامه نسبت به

مالیاتهای که وزارت ماله بدون تصویب مجلس شورای ملی اخذ می نماید مشوب است لهذا این ماده را پیشنهاد میکنم.

تمام مالیاتها و عوارضی که تا کنون وزارت ماله دریافت داشته و بعد از در مجلس شورای ملی تصویب می نماید.

دکتر علی خان - بنده در خصوص پیشنهادی که آقای اسان الحکماء کرده اند می خواستم عرض کنم و پیشنهاد ایشان را در کم بجهت اینکه موافق قانون مجازاتی که نوشته میشود برای طبقات مجازاتی معین میشود و این اشخاص جزء آنها نمی خواهند بود که برخلاف قوانین مالیات رفتار کرده اند و دیگر در خصوص فرمایش آقای ارباب لازم است عرض کنم که چون قانون مجازات را امروز دولت نمیتواند بیاورد و از مجلس بگذرانند باین جهت ممکن است عاجلتاً یک قانون مجازات موقتی معین نمایند برای تعیین تکلیف امروزی دولت تا اینکه آن قانون کلی از مجلس بگذرد.

حاج عز الممالک - بنده عرض میکنم آن مالیاتی که سابقاً گرفته میشد البته باید گرفته شود و مادامی که مجلس شورای ملی آنها را رد نکرده و بر قرار است و هر وقت که مجلس آنها را فسخ کرد نباید بگیرند و آنچه را که مجلس معین کرد بگیرند و در خصوص مالیات بلدی که آقای بهجت فرمودند البته بلدی به خودش موافق قانونی که در دست دارد میتواند آنها را که مجلس تصویب کرده است بگیرد و اگر چنانچه مالیات دیگری بخواهد وضع کند البته باید بتصویب مجلس شورای ملی باشد ولی چون عوارض بلدی شاید جزء بودجه نیاید باین واسطه یک عبارتی در اینجا لازم است قید شود.

حاج امام جمعه - مالیاتی که امروزه گرفته میشود دوجور است یکی آنکه از قدیم گرفته میشده است همانطوریکه آقای وزیر ماله فرمودند و بعضی مالیاتهای جدیدی هست که از پارسل یعنی بمداز تشکیل دولت جدید وضع شده است آن روز در اینجا در این خصوص مذاکره شد و امروز هم باز اینجا مذاکره میشود و بنده تعجب میکنم و عرض میکنم که آن مالیاتها را بطور اجمال مجلس شورای ملی نمیتواند تصویب نماید باید آنها را باید به مجلس شورای ملی واگذار تصویب مجلس بگذرد و تا نیامده است نمیتوان آنها را گفت که تصویب شده مجلس شورای ملی است خاصه بعضی از آنها که به قوانین اسلامیت مابر میخورد.

فهییم الملک - این نکته را هم باید ملتفت باشند که مالیاتها را مادامیکه مجلس رد نکرده است باید گرفته شود منتوی این است که مجلس حق دارد آنها را بعد از آمدن به مجلس رد یا تصویب کند و کلیتاً مالیاتهایی که هیئت دولت آنها را تصویب کرده است رسمیت داشته و قانونیت ندارد.

حاج امام جمعه - ایداً قانونیت ندارد و تکذیب میکنم قانونیت آنها را.

افتخار الواعظین - بنده عرض میکنم که این گفتگوهایی که در ذیل این ماده میشود خارج از موضوع است ما امروز در قانون محاسبات عمومی مذاکره می کنیم به مالیاتها کار نداریم

و اما در باب فرمایش وزیر ماله بنده عرض میکنم که اینجا نوشته شده است جز مالیاتهایی که بموجب قانون سالیانه بودجه تصویب میشود اخذ هر گونه مالیات دیگر به رسم و رسم که باشد ممنوع است هر وقت آن مالیاتها که بالفعل گرفته میشود در ذیل بودجه سالیانه به مجلس شورای ملی آمد و مجلس شورای ملی آنها را تصویب کرد بمداز آن اگر خواستند باسم در رسم دیگر یک مالیات دیگری بگیرند گرفته آن مالیات ممنوع است نه اینکه حالا آن مالیاتهایی که برای مصارف امروزه مملکت گرفته میشود موقوف باشد و نباید بگیرند و در جواب فرمایش آقای حاج امام جمعه عرض میکنم که آن مالیاتهایی را که دولت جدید وضع کرده است همانطور که مجلس شورای ملی هنوز آنها را تصویب نکرده رد هم نکرده است یعنی هنوز لایحه قانونی آنها به مجلس نیامده است که مجلس رسماً آنها را تصدیق کند تا مالیات قانونی بشود یا رد کند که از مالیات بودن بیفتد و عرض میکنم که هیئت دولت برای مصارف امروزه دولت مالیاتهایی را وضع کرده اند گویا وقتیکه لایحه قانونی آن به مجلس نیامده و مجلس آنها را رد نکرده است دولت حق دارد که آن مالیاتها را بگیرد.

آقا سید حسین اردبیلی - اینکه در این ماده نوشته شده عملیکه امر باخذ این قبیل مالیاتهای ممنوعه بدهند صحیح و اشخاصی که فهرست و تعرفه و اسناد آن را بسازند هم صحیح است اما کسانی که متصدی وصول او بشوند بنده عرض میکنم شاید آنها ملتفت نباشند که آن سند ساختگی است پس آنها را نمیشود جزء سارقین دانست باید قید شود و کسانی که عالمتد بساختگی سند و متصدی وصول آن میشوند در شمار سارقین اموال دولت محسوب میشوند و لفظ سارق رکیک است.

آقا سید حسین اردبیلی - اینجلا لازم است نظر آقایان را باین ماده جلب کنم همچنانکه در آن ماده متوجه کردم اینجا بعضی میفرمایند که قانون با قیل جاری نمیشود بنده عرض نکرده ام که با قیل جاری میشود ولی باینکه حتماً جاری میشود و باز بعضی از آقایان میفرمایند مالیاتهایی که تا کنون گرفته شده است اگر مجلس آنها را تصویب نکرده است رد هم نکرده است بنده عرض میکنم که باین ماده بکلی مخالف هستم برای اینکه این جمله که اینجا نوشته شده است که در جزء مالیاتهایی که بموجب قانون سالیانه بودجه تصویب میشود اخذ هر گونه مالیات دیگر به رسم و رسم که باشد ممنوع است این عیناً رد کردن سایر مالیاتهایی است که تا به حال میگرفته اند گفتند ایداً این دلیل نمی شود باز عرض میکنم مادامی که این قانون نگذشته بود البته آن مالیاتهایی که تا کنون معمول بوده است و گرفته شده است هیچ سوء اثری در خارج نداشته است ولی بعد از اینکه این ماده را رأی دادید و گذشتن همین ماده ۱۲ عیناً مستمسک خواهد شد در دست بعضی از اشخاص و از آن استفاده خواهند کرد بجهت اینکه اگر آن مالیاتهای قانونی از مجلس گذشته بود آنوقت این ماده را از مجلس

میگذرانیدند عیبی نداشت بلکه صحیح و بوقع بود ولی بدبختانه تا امروز هنوز آن قانون از مجلس نگذشته است و این ماده هم ملزم میکند وزیر ماله شمارا که فقط آن مالیاتهایی را که مجلس تصویب کرده است دریافت کرده چنانکه خود آقای وزیر ماله متوجه این نکته شده اند پس برای اینکه ماده که از مجلس گذشت یک سوء اثری در خارج نکرده است یک ماده دیگری باید نوشته شود یا یک تبصره (بصره) باین ماده ضمیمه شود که اختصاراً توضیح بدهند که مالیاتهایی که مرسوم بوده است و سابق بر این دولت میگرفته است باید وزارت ماله همانطور دریافت نماید و فقط وقتی منسوخ خواهد شد که قانون مخصوص بآن از مجلس گذشته باشد والا اگر بدون ضمیمه یک همچو تبصره یا تبصره و قبل از گذشتن قانون مالیات از مجلس در ماده ۱۱ قانون محاسبات عمومی خودمان بنویسیم (هیچ مالیاتی وضع و دریافت نمیشود مگر آنکه مجلس شورای ملی آنها را تصویب و اعلام حضرت همایونی امضاء کرده باشد) و باز در ماده ۱۲ آن میگویند (جز مالیاتهایی که بموجب قانون سالیانه بودجه تصویب می شود اخذ هر گونه مالیات دیگر به رسم و رسم که باشد ممنوع است) بنده سوء اثر خواهد داشت.

فهییم الملک - اینجا مذاکره شد که در قانون اساسی نوشته اند هیچ قسم مالیاتی وضع نمی شود مگر به موجب قانون بودجه سابق هم تصویب شد آن مالیاتها را در ضمن آن به مجلس نیاروند و هیچ قانونی هم که برای اخذ مالیات وضع نکردند حالا می خواهیم بدانیم بمداز تصویب قانون اساسی آیا آن مالیاتهایی که سابق بر تصویب آن گرفته می شد نسخ شد یا اینکه بماند حال سابق باقی بود یعنی مجلس شورای ملی در ضمن تصویب بودجه و در ضمن رای دادن در قانون اساسی آن مالیاتها را تصویب کرد پس در وقتیکه بعد از گذشتن قانون اساسی آن مالیاتها منسوخ نشد و بعد از آن هم تا الساعه هیچ قانون جدیدی در باب مالیات نوشته نشده تا اینکه به موقع اجرا بیاید و از روی آن عمل شود و همان مالیاتها گرفته شده است باید همانطور به حال خود باقی باشد تا اینکه قانون راجع بآن از مجلس بگذرد و مطابق آن مالیات گرفته شود و معنی این عبارت هم که در اینجا نوشته شده اینست که رای مجلس سابق و آنچه که در قانون اساسی نوشته شده است ثابت خواهد بود تا وقتیکه قانون سالیانه بودجه از مجلس بگذرد بعد از آنکه آن قانون از مجلس گذشت طبع و توزیع می شود و در تمام مملکت انتشار خواهد یافت آنوقت مالیات دهنده ها می بینند اگر آن مالیاتها که در سابق معمول بوده است مجلس تصویب کرده است که می دهند و اگر رد کرده است نمی دهند بجهت اینکه آنچه باید بدهند باید همه ساله در ضمن بودجه تصویب شود و هر وقت که هیچ قانونی از مجلس گذشت آنوقت می توان گفت که رای مجلس سابق منسوخ است و یک ناسخی از مجلس گذشته است و الا مادام که آن قانون نگذشته است نمی توانیم بگوئیم یک چیزی را که از سابق معمول بوده است ممنوع باشد و دریافت نشود

وزیر ماله - بنده عرض نکرده ام که مجلس این را رد خواهد کرد خیر مجلس همانطور که گفته است یک تفسیری خواهد کرد بنده عرض کردم که این قانون میورد دست مردم و مردم هم که معمول است یک دست آویزی می خواهند که پول ندهند و همه شریک بنده می باشند آنوقت دیگر جناب همایون الملک نمیتواند پیش یکی یکی برود و باینها حالی کند که مجلس مقصودش از وضع این قانون این بود.

حاج آقا - این همه مذاکره در این ماده کردیم در صورتیکه کمان میکنم که هیچ این ماده محتاج باین اندازه مذاکره نباشد این اشکالی را که آقای وزیر ماله فرمودند جوابش هم داده شد که قانون اساسی در سابق نوشته شده و از آن زمان تا بحال که چهار سال است این مالیات را همینطور گرفته و میگیرند و همانطور هم گفته شد که علاوه آن مالیاتهایی که بود ضمناً در مجلس سابق تصویب شد ولی یک چیزی که خیلی اسباب تاسف است این است که اظهارات آقای وزیر ماله این طور ثابت میکنند که هیچ در فکر این نیستند که بودجه لرا به مجلس بیارند که در ضمن آن این مالیاتها تصویب شود و تمام این اشکالات رفع شود بر فرض که این ماده اسباب این خواهد شد بودجه در دست به مجلس بیاید و اشکال رفع شود ولی این اظهار وزیر ماله را از بردن بودجه بلدی ما بوس میکنند و مصداق دیگری هم میسر است عرض کنم اینجا نوشته شده است که جز مالیاتی که بموجب قانون سالیانه بودجه تصویب می شود اخذ هر قسم مالیات دیگر ممنوع است و آقای بهجت ملتفت شدند که مالیات بلدی گرفته میشود و در چه مجلس آنرا تصویب کرده است ولی چون جزء بودجه نمی آید هر ساله جزء مالیات سالیانه بودجه محسوب نمیشود برای اینکه ربطی به مالیات دولتی ندارد و جزء مصارف مجلس است تصور میکنم ما این ماده را باین ترتیب برای بهیم اسباب اشکال خواهد شد آنها را کسی نمیتواند بگیرد و فقط این را باید معالجه کرد و دیگر تصور میکنم که هیچ اشکالی نداشته باشد حتی مطلب سارقین اموال دولتی که گفته شد خوب نیست برای اینکه هر قانونیکه نوشته میشود باید برای هر تقصیری مجازاتی بنویسد و طبقات تقصیر هم مختلف است برای هر تقصیری یک مجازاتی هست و یک هده از آن مقصرین در عداد سارقین اموال دولتی هستند برای اینکه یک عده مردمی که یک مالیاتی بگیرند که در ضمن بودجه نیست و مجلس شورای ملی آن را تصویب نکرده است چه عنوانی خواهند داشت بدیهی است که این خودش عنوانی است مثل سارق شرعی که مال مردم را می برد در این یک مجازاتی هست این هم سارق اموال دولتی است و باید یک مجازاتی مثل سارق شرعی برایش در قانون نوشته شود و این خیلی لازم است و هیچ اشکالی هم ندارد.

عز الملک - بنده در سابق این عرض را کردم و حالا هم عرض خودم را تکرار میکنم و عرض میکنم که هر مالیاتی که از چهار سال تا کنون بدون تصویب مجلس شورای ملی گرفته شده است خلاف قانون بوده است و همانطوریکه عرض کردم امروز هم عرض

فهییم الملک - چون در ماده سابق تصریح شده است که هیچ قسم مالیات گرفته نمیشود مگر اینکه بتصویب مجلس و به امضای همایونی رسیده باشد و اینجا همانطوریکه آقای بهجت فرمودند اشکالی نداشته باشد حتی مطلب سارقین اموال دولتی که گفته شد خوب نیست برای اینکه هر قانونیکه نوشته میشود باید برای هر تقصیری مجازاتی بنویسد و طبقات تقصیر هم مختلف است برای هر تقصیری یک مجازاتی هست و یک هده از آن مقصرین در عداد سارقین اموال دولتی هستند برای اینکه یک عده مردمی که یک مالیاتی بگیرند که در ضمن بودجه نیست و مجلس شورای ملی آن را تصویب نکرده است چه عنوانی خواهند داشت بدیهی است که این خودش عنوانی است مثل سارق شرعی که مال مردم را می برد در این یک مجازاتی هست این هم سارق اموال دولتی است و باید یک مجازاتی مثل سارق شرعی برایش در قانون نوشته شود و این خیلی لازم است و هیچ اشکالی هم ندارد.

عز الملک - بنده در سابق این عرض را کردم و حالا هم عرض خودم را تکرار میکنم و عرض میکنم که هر مالیاتی که از چهار سال تا کنون بدون تصویب مجلس شورای ملی گرفته شده است خلاف قانون بوده است و همانطوریکه عرض کردم امروز هم عرض

میکنم کسانی که داده اند خلاف کرده اند دولت که آنها را گرفته است صحیح نکرده است بملت اینکه اینجا نوشته است که هیچ قسم مالیات گرفته نمیشود مگر اینکه مجلس شورای ملی آنرا تصویب و اعلام حضرت همایونی امضاء کرده باشد معنی آن این است که هیچ قسم مالیات بر قرار نمیشود مگر بحکم قانون و قانون آراهم باید مجلس معین کند و این که آقای افتخار الواعظین میفرمایند که تا بودجه نیامده است مالیاتهایی که تا کنون گرفته میشود باید گرفته شود و هر وقت که بودجه به مجلس آمد و مجلس آن مالیاتها را رد کرد نباید گرفته شود بنده عرض میکنم که هیچ طور مالیات اصلاً نباید گرفته شود تا قانون آن از مجلس نگذشته است و باز عرض میکنم که آن مالیاتهایی که تا کنون از حراج و دواثر گرفته گرفته اند خلاف قانون بوده است و نباید بگیرند و تشکر میکنم از فرمایش آقای حاج امام جمعه که فرمودند و صریحاً عرض میکنم تا لایحه قانونی مالیات به مجلس نیاید و در مجلس مطرح مذاکره نشده تصویب بشود هر قسم مالیاتی که باشد گرفتار خلاف قانون است آقای ارباب کیخسرو پیشنهاد نمود که در ماده ۱۲ بر گردد به کمیسیون قوانین ماله که در آنجا تجدید نظر شده مجدداً تقدم شود.

فهییم الملک - مفهوم این ماده معلوم شد که چه چیز است حالا یک فرمایشی آقای وزیر ماله کردند برای آن ممکن است پیشنهادی بنمایند که بیاید بکمیسیون و اصلاح شده به مجلس پیشنهاد شود تا گذشتن این قانون آن هم در ضمن از مجلس بگذرد.

رئیس - حالا یک مرتبه این ماده خوانده میشود و رأی میگیریم.

فهییم الملک - چون در ماده سابق تصریح شده است که هیچ قسم مالیات گرفته نمیشود مگر اینکه بتصویب مجلس و به امضای همایونی رسیده باشد و اینجا همانطوریکه آقای بهجت فرمودند اشکالی نداشته باشد حتی مطلب سارقین اموال دولتی که گفته شد خوب نیست برای اینکه هر قانونیکه نوشته میشود باید برای هر تقصیری مجازاتی بنویسد و طبقات تقصیر هم مختلف است برای هر تقصیری یک مجازاتی هست و یک هده از آن مقصرین در عداد سارقین اموال دولتی هستند برای اینکه یک عده مردمی که یک مالیاتی بگیرند که در ضمن بودجه نیست و مجلس شورای ملی آن را تصویب نکرده است چه عنوانی خواهند داشت بدیهی است که این خودش عنوانی است مثل سارق شرعی که مال مردم را می برد در این یک مجازاتی هست این هم سارق اموال دولتی است و باید یک مجازاتی مثل سارق شرعی برایش در قانون نوشته شود و این خیلی لازم است و هیچ اشکالی هم ندارد.

رئیس - رای میگیریم کسانی که با این ماده بطوریکه کمیسیون پیشنهاد کرد و اصلاح شد موافق میباشد قیام نمایند (اغلب قیام نمودند)

رئیس - حالا چند فقره پیشنهاد شده است که ضمیمه شود باین قانون قرائت میشود.

دکتر علی خان - آقای مقبر تقاضا کردند که آقای وزیر ماله در خصوص اظهاریکه در ماده

گذشته کردند پیشنهادی بنمایند که برود به کمیسیون و اصلاح شده به مجلس پیشنهاد شود باین واسطه بنده عقیده ام این است که این پیشنهادهایی که می فرمائید آقایان کرده اند کلیتاً رجوع شود بکمیسیون که بایشان ملاحظاتی شده به مجلس تقدیم شود.

مؤتمن الملک - اظهاریکه آقای وزیر ماله فرمودند راجع به ماده ۱۲ بود آن هیچ مربوط به ماده ۱۲ نبود برای این که این ماده مقصودش این است که این بودجه وقتی که بیاید به مجلس هر کدام از مالیاتها را که مجلس تصویب کرد باید گرفته شود و هر کدام که رد شد نباید بگیرند و هنوز بودجه به مجلس نیامده است تا اینکه مجلس قدغن کند که بجز مالیاتهایی که تصویب کرده است نگیرند این در سال آینده میشود که وقتی که بودجه به مجلس آمد تمام مالیاتها در آن جا نوشته شده است آنوقت هر کدام را مجلس اجازه داد میگیرند و هر کدام را رد کرده نباید بگیرند این راجع است بیکس از اقتدارات و اختیارات مجلس که بعد از آنی که بودجه گذشت به مردم اهالی اعلان میکنند که مالیاتی را که در ضمن بودجه تصویب کرده است قدغن کردیم و هر وقت که میخواهند بگیرند بر آنهاست که بگویند این مالیات صحیح نیست و آنها را نباید بگیرند و در آنجا با نشان گفته میشود که مجازات خواهد شد.

وزیر ماله - بنده باز تکرار میکنم که عرض از ایراد این بود که مردم از این عبارت سوء استفاده و تفسیر میکنند باین شکلی شود که لاجو گیری از آن بشود عرس دیگری نداشتم.

ماده ۱۶ لایحه وزیر فرانت شد کمیسیون این طور پیشنهاد کرده بود.

ماده ۱۳ وزراء نمی توانند علاوه بر ماخذ اعتباراتی که در جزء بودجه برای آنها منظور شده است خرجی کرده یا علی رامتصدی شوند که موجب خرج خارج از اعتبارات معینه باشد مگر اینکه از طرف مجلس شورای ملی برای ادای آن وجه اعتبارات اضافی داده شده باشد.

دکتر علی خان - بنده این جا این عبارت را تا یک اندازه کافی نمی دانم بهتر این است که تغییر داده شود.

آقا سید حسین اردبیلی - بنده تقاضا می کنم قبل از این که در این ماده رأی گرفته شود در تبصره که بنده پیشنهاد کردم و آقای وزیر هم شرحی فرمودند رأی گرفته شود.

رئیس - رجوع شد به کمیسیون با سایر پیشنهادها ملاحظاتی شده به مجلس راپورت بدهد.

حاج سید ابراهیم - این ماده به عقیده بنده یک قدری دست وزیر را برای کارهای فوق العاده که لازم باشد می بندد حال دیگر بسته برای مجلس است.

افتخار الواعظین - بنده یک چیزی را لازم می دانم که در این جا باشد و بدبختانه در اصلاح کمیسیون نیست و آن این است که می نویسد (مگر این که از طرف مجلس شورای ملی برای ادای آن وجه اعتبارات اضافی داده شده باشد) باید این

هم قید شده باشد (خود وزیر هم اطلاع محل آن خرج رایبشهاد کرده باشد) و در این ماده اصلاح کمیسیون این قید نشده است و همچو می فهماند که به محض اینکه اعتبارات اضافی داده شود می تواند خرج کند خوب است این یک جمله در آنجا قید شود .

فهییم الملک - از برای اعتبارات اضافی شرایط معینی در موادی که یاد ذکر شده است .
رئیس - دیگر در این خصوص مخالفی هست (اظهاری نشد) .

رئیس - پس رأی میگیریم بماده ۱۳ بطوری که کمیسیون پیشنهاد کرده کسانی که تصویب می کنند قیام نمایند [اغلب قیام نمودند] .
 ماده ۱۷ لایحه وزیر قرائت شد کمیسیون بعبارت ذیل پیشنهاد کرده بود .
 ماده ۱۴ هیچ وزیری نمی تواند بدست آریز محل مخصوص بر میزان اعتبارات اداره خود بیفزاید .

آقا شیخ ابراهیم - محل را (مدخل) بنویسند بهتر است .

رئیس - رأی می گیریم بماده ۱۴ راپورت کمیسیون کسانی که موافق هستند قیام نمایند (اغلب قیام نمودند) .

ماده ۱۸ لایحه وزیر قرائت شد کمیسیون اینطور تصویب کرده بود .
 ماده ۱۵ وزیر مالیه نمی تواند علاوه بر تأخذ اعتبارات هر وزارتخانه تأدیبه وجهی را اجازه بدهد) .
رئیس - در این خصوص اگر مخالفی هست اظهار نمایند گفتند کسی مخالف نیست .

رئیس - رئیس رأی میگیریم کسانی که این ماده را بطوریکه کمیسیون پیشنهاد کرده است تصویب میکنند قیام نمایند (اغلب قیام نمودند)
 ماده ۱۹ لایحه وزیر خوانده شد کمیسیون اینطور اصلاح کرده بود:

ماده ۱۶ بودجه مخارج بنا رعایت تقسیم به حصول مواد پیشنهاد مجلس شورای ملی خواهد شد .
رئیس - رأی میگیریم بر ماده ۱۶ بطوری که کمیسیون اصلاح کرده است کسانی که تصویب میکنند قیام نمایند (اغلب قیام نمودند)
 ماده ۲۰ لایحه وزیر خوانده شد کمیسیون به عبارت ذیل اصلاح کرده بود:

ماده ۱۷ - بودجه هر وزارتخانه ماده بماده از طرف مجلس شورای ملی تصویب میشود .
وزیر مالیه - امکان هم دارد ؟
ارباب کیخسرو - به عقیده بنده اگر جزء به جزء مینوشتند بهتر بود .

معزز الملک - به عقیده بنده اینکه ماده به ماده تصویب شود یک مقصود دیگری در نظر است و آن این است که وزیر اعتباراتی را که در یک ماده تصویب شده حق ندارد که در ماده دیگری بیاورد و این به عقیده بنده تا یک اندازه سلب اختیارات وزیر را در اداره خودش مینماید و آنها که میگویند فصل بفصل باید تصویب شود برای این است که وزیر

دروزارت خانه خودش که دارای یک اقدار اختیاری باشد و ما نباید این قدر دست وی را به بندیم و به عقیده بنده هم چنانکه وزیر پیشنهاد کرده است که فصل تصویب شود بهتر است .

فهییم الملک - همینطور که میفرمایند اگر فصل به فصل نوشته میشد آنوقت وزیر نمیتوانست از فصلی به فصلی دیگر انتقال بدهد و اینکه ماده بماده نوشتیم برای این است که فصل یک قسمت زیادی است که شامل مواد زیادی خواهد بود و همانطور که آقای ارباب اظهار کردند شاید مناسب این بود که جزء بجزء بنویسیم و وقتی هم که ماده بماده قرار دادیم که از مجلس بگذرد در صورتیکه یک وقتی لازم می شود که تغییر بدهد دست مجلس که بسته نیست می تواند تغییر بدهد ولی به ملاحظاتی که در بین است فعلا صلاح نیست که فصل بفصل رأی بدهیم

افتخار الواعظین - آن چیزی که دست آقای وزیر را می بندد آن است که بنویسیم باید جزء بجزء تصویب شود آن خیلی اسباب تسلی و فشار میشود ولی ماده مشتمل بر اجزائی خواهد بود و پس از آنکه ماده بماده تصویب شد وزیر میتواند در جزئیات آن تصرفاتی نماید ولی در فصل به فصل تصویب شود بنده عرض میکنم که ممکن است یک فصلی مشتمل بر چهار هزار تومان خرج باشد و اگر مجلس شورای ملی بتواند بعضی نظریات در مواد آن بنماید در اینجا باید کنیم که فصل بفصل رأی بدهیم همانطور که گفته شد اگر ماده بماده تصویب شود دست وی را در جزئیات بندیم که فصل بفصل تصویب شود در بعضی موارد یک فصلی نظریاتی لازم است و مجلس شورای ملی چون باید فصل بفصل رأی بدهد نمی تواند در آنها نظریات بکند پس از برای اینکه نه مجلس شورای ملی و نه هیئت وزراء در مضیقه بیفتند فرار دادند که ماده بماده تصویب شود نه فصل بفصل تا اینکه مجلس بمضیقه نیفتد و به جزء بجزء تا اینکه وزراء دچار تنگی بشوند .

معزز الملک - بنده همین قدر می خواستم عرض کنم که پیش از فرمایشات آقای افتخار الواعظین می دانستم که ماده دارای اجزاء می باشد ولی عرض میکنم که ما باید به بینیم که سایر جاها در این خصوص چه کرده اند ما هم بآنها تاسی کنیم .

ارباب کیخسرو - عرض می کنم اینکه آقای معزز الملک میگوید که در خارج اینطور است بنده عرض میکنم که ما خوب است مدتی اسم خارجه را بزینم تا وقتیکه مثل خارجه شدیم آنوقت قانون را مثل قانون آنها وضع کنیم برای اینکه امروزه ما باید بمقتضیات مملکت خودمان عمل کنیم و تا روزیکه به مقتضیات آنها عمل میکنیم به مضیقات می افتیم .

معزز الملک - بعضی از اوقات که یک کلمه خارجه گفته میشود یا اینکه اشاره بآن میشود می بینیم که بعضی ها بما حمله میکنند بنده هم می دانم که هر مملکتی مقتضیاتی دارد باید مطابق آن مقتضیات رفتار کرد ولی آقایان چون در اداره نبوده اند و از ترتیبات آن اطلاع ندارند نمیدانند که مجلس اگر بخواهد ماده بماده بودجه را تصویب

کند وزیر مالیه دچار چه اشکالی خواهد شد آنوقت میفرمایند چون در فرانسه فصل بفصل رأی میدهند میگویند که اینجا هم فصل بفصل داده شود خیر بنده بمقتضای وضع ایران و حال مالیه مملکت عقیده ام این است که فصل بفصل باید تصویب شود .

مشیر الدوله - بنده میخواستیم عرض کنم که کلیه اگر قانون را برای اجرا می نوشتیم باید یک شکلی بنویسیم که بشود اجرا کرد والا اگر مقصودمان این است که توانینی بنویسیم و اجرا نشود که بی جهت تقصیر وقت خودمان را بکنیم برای اینکه این طور اگر رأی داده شود بعد از این وزیر هیچ نمی تواند در اداره خود تصرفاتی نماید و در صورتی که اداراتی که فعلا هست سابقاً هیچ نبوده است و این تاسیسات جدید که می شود طوری است که هنوز استوار نیافته است چطور می شود ماده بماده در بودجه رأی داد و وزرا را مجبور نمود که بهیچوجه تغییر و تصرفی در اداره خود ننمایند و با این ترتیب آیا این را ممکن الاجرا میشود تصور کرد ادای مخیر فرمودند چون اول کار است این طور قرار شد بنده عرض میکنم چون اول کار است باید فصل بفصل تصویب شود برای اینکه در مملکتی که ادارات آن چنانکه عرض کردم جدید التاسیس است و خیلی اتفاق می افتد که محتاج بتغییر و تبدیل بشود چطور می شود وزیر را مجبور کرد که نتواند یک اعتبار از یک ماده بماده دیگر انتقال بدهد در صورتیکه بعضی اوقات اتفاق می افتد که وزیر برای سهولت جریان کار مجبور است که این اقدام را بکنند مثلاً اجزاء کابینه بت مدیر (پرسنل) بیفزاید یا اینکه بخواهد یک اداره بردارد و چند نفر بر اداره دیگر بیفزاید و اگر بخواهد که برای هر کدام از آنها لایحه پیشنهاد کند و از مجلس شورای ملی بگذراند خیلی طول می کشد و کارها از صورت جریان می افتد . این جهت بنده تصور میکنم که اگر ما بکنیم که بودجه باید ماده به ماده تصویب شود و در ارتخاها دچار یک اشکال خیلی بزرگی خواهند شد بنده هم می خواهم که در مملکت ما یک روزی بشود که وزیر جزء بجزء هم بتواند انتقال بدهد

لکن متأسفانه می دانم که این یک آرزوی است باین زودیاها بآن نمی رسیم و این ترتیب کار را خیلی سخت خواهد کرد .
فهییم الملک - در قسمت اول فرمایش آقای مشیر الدوله عرض میکنم که باین ترتیب هیچ فرنی نخواهد بود بین اعتبارات فوق العاد ، یا منضمه ، امداد قسمت فانی ما هم اینجا هیچ تشخیص مابین ماده و فصل قرار نداده ایم که ماده چطور باشد و فصل چطور فقط همین قدر می دانم که ماده کمتر از فصل است و لکن اینکه ماده چه قسمت باشد و تا چه اندازه و چه مقدار است هنوز قراردادی نشده است و بنا بر این وزراء می توانند که ماده ها را طوری قرار بدهند که اسباب زحمت آنها نشود و میتوانند تصرفات جزئی داشته باشند ولی حتی الامکان از تصویب ماده هیچ صلاح نیست تجاوز کنیم و فصل بفصل قرار بدهیم زیرا که می بینیم تغییرات و تبدیلات آنچه عادتاً جاری شده است کمتر ملاحظه کار شده است اغلب ملاحظه خارجی است پس اگر این تغییرات و تبدیلات هم بقدر امکان با اطلاع مجلس باشد گویا قریب به صلاح است .

کاشف - این اظهارات آقای مخبر هیچ منافات ندارد با اینکه فصل بفصل رای داده شود برای اینکه همان مذاکره در ماده می شود همان مذاکرات در فصل خواهد شد برای اینکه فصل همیشه حاوی مواد است و لابد وقتی فصل خوانده شد مواد هم خوانده می شود نهایت اینست که در موقع رای گرفتن يك مرتبه بفصل رای بگیریم و اگر چنانچه ما بخواهیم همینطوریکه کمیسیون پیشنهاد کرده است تصویب کنیم که ماده بماده رای گرفته شود همانطوریکه آقای مشیرالدوله فرمودند خیلی اسباب اشکال خواهد شد و دست و پای وزیر را خواهد بست .

حاج شیخ علی - در شور اول هم مذاکره در این خصوص خیلی شد بعضی معایبی در فصل هست اگر فصل بفصل تصویب شود و اگر ماده بماده هم تصویب شود همین طور بعضی معایب دارد مثلاً اگر بخواهیم در فصل رای بدهیم آنوقت بودجه حکام يك فصل خواهد بود و مواد آن یکی حکومت آذربایجان خواهد بود یکی هم حکومت خراسان و همینطور آنوقت این اختیار بوزارت داده خواهد شد که يك اختیاری را از ماده که نسبت با آذربایجان است نسبت بخراسان انتقال بدهد یا حذف نماید پس در این صورت اگر ماده بماده تصویب شود و این زحمت را مجلس تحمل نماید بهتر است از این که فصل بفصل تصویب شود و آنوقت اشکالات بزرگی برای ما تولید کند و اگر که قرار شود ماده بماده رای بدهیم آن وقت بیشتر ما را دچار اشکال خواهد کرد برای این که در هر ماده مذاکرات زیاد خواهد شد و طول می کشد از مجلس بگذرد اگر چه فصل بفصل اشکالش بیشتر برای این که وقتی نباشد فصل بفصل اخذ رای شود بسامی شود که آقایان در یک فصلی يك ماده را تصویب نمی کنند آنوقت تمام فصل وارد می کنند و آن وقت بیشتر دچار اشکال خواهیم شد و انگهی در نظامنامه داخلی مادارد که هر نماینده می تواند تقاضا کند که جزء بجزء هم رای گرفته شود پس عقیده بنده این است که نه فصل بفصل رای بگیریم برای آن اشکالات که عرض کردم و نه جزء بجز برای این که خیلی وقت مجلس را تضییع خواهد کرد و همانطور که کمیسیون تصویب کرده است ماده بماده رای بدهیم بهتر است و کمتر دچار اشکالی خواهیم شد .

آقای سید حسین اردبیلی - بنده افسوس می خورم از این مذاکرات برای اینکه نزاع لفظی است برای این که اگر ماده بماده قرار شود که رای بدهیم آنوقت وزیر ماده را طوبی پیشنهاد خواهد کرد که بتواند تغییری در آن بدهد چنانکه دیدیم در پیشنهاد وزیر معارف در باب وزارت معارف و اوقاف و اوقاف را که ترتیب داده بودند هر کدام يك فصلی بود مشتمل بر بیست ماده و همه آنها را در يك ماده بطور مخصوصی گنجانیده بود و اگر بخواهیم فصل بفصل رای بدهیم باز هم وزیر طوری پیشنهاد خواهد کرد که بتواند به میل خودش بعضی تصرفات کند نظامنامه داخلی

مجلس را گذار کرده است بنمایند کان یعنی هر وقتی که دیدند خیلی اهمیت دارد تجزیه میکنند و جزء بجزء رای میگیرند والا فصل بفصل رای می دهند این است که بنده تقاضا می کنم که بیش از این در این خصوص مذاکره نشود و رای بگیریم که مطلب تمام شود در این موقع بی مناسبت نمی دانم که در خصوص آقایانی که غایب می شوند برای (نماز خواندن) عرض کنم که خوب است نماز خودمان را در منزل های خودمان بخوانیم در موقعی که برای نهار خوردن می آمدیم برای اینکه حالا يك موقعی است که وقت خودمان نیست وقت ملت است و از حق دیگری نمی توانیم صرف خودمان بکنیم و این کار به عقیده بنده مشروع نیست .

رئیس - حالا باید رای بگیریم گفتند همه کافی نیست .
آقای شیخ غلامحسین - بعد از این من گمان می کنم هیچوقت عده برای رای گرفتن کافی نشود برای اینکه امروز نگاه می کنم می بینم که از آقایان حاضر طهران خیلی غایب هستند .
گفتند بعضی برای کمیسیون تفهیش نان غایب هستند .

آقای شیخ غلامحسین - آقای سید محمد اعظم آقای سردار احمد آقای مستشار الدوله آقای ممتاز الدوله غایب هستند در صورتیکه جزء کمیسیون تفهیش نان هم نیستند .

رئیس - اجازه هم نگرفته اند تصحیر بنده هم نیست بقیه شور در این قانون میگذاریم برای جلسه آتی آقای حاج شیخ علی سئوالی داشتید از وزارت مالیه بفرمائید .

حاج شیخ علی - مهمترین مطلبی را که مجلس شورای ملی نقطه نظر خود از او قرارداد بود جلب مستخدمین خارجه بود و مدتی در این صدد بود تا اینکه کابینه سابق این مطلب را پیشنهاد کردند و ۱۵ نفر را رسماً تقاضا کردند که جلب شود عده از آنها تصویب شد و عده از آنها را کابینه استرداد نموده که يك نظر دیگری در آن نموده بر گرداند چهار یا پنج نفر حالا درست در نظرم نیست از آنها راجع بود بوزارت مالیه که تصویب شد جلب شود و البته خیلی مهم است و بجهت جریان ترتیب ادارات آن وزارت خانه خیلی لازم است که در این کار اقدام فوری بشود و حالا از آقای وزیر مالیه مستدعی هستم آن اقدامی را که در این باب فرموده اند بفرمائید که مسبوق شویم

وزیر مالیه - این مسلم است که جلب این قسم مستخدمین از راههای دور يك چیزی نیست که در ظرف دو سه روز انجام بگیرد عجالتاً بترتیباتی که مقتضی است از طرف وزارت امور خارجه اقدام شده است و سئوالی کرده اند منتظر جواب می باشم .

رئیس - جلسه آتی روز یکشنبه و دستور آن بقیه دستور امروز است حالا يك ربع تنفس است بعد از آن بتقاضای جمعی از آقایان جلسه خصوصی تشکیل خواهد شد .
غروب آفتاب جلسه علنی ختم شد .

جلسه ۱۷۵

صورت مشروح روز یکشنبه

دهم شهر ذی قعدة ۱۳۲۸

مجلس یکساعت و چهل و پنج دقیقه قبل از غروب آفتاب در تحت ریاست آقای ذکاء الملك تشکیل شد صورت مذاکرات جلسه قبل را آقای معاضد الملك قرائت نمود .

غائبین جلسه روز قبل
قوام الاسلام - موسوی - حاجی میرزا آقا - آقا سید محمد رضا - مستشار الدوله - مختار الدوله - آقا سید علی آقا - سپه دار اعظم - سردار احمد بدون اجازه غائب بوده اند .

دکتر امیرخان - آقا میرزا احمد - آقا شیخ رضا - بهجت - آقا سید جنبل - آقا میرزا ابراهیم قمی - ناصر الاسلام - حاج وکیل الرعایا - ابوالقاسم میرزا - کاشف و دهخدا بوقت حاضر نشدند

بترتیب وکیل التجار و لواء الدوله و حاجی میرزا زین العابدین قمی مریض بودند .

رئیس - در صورت مجلس ملاحظاتی است بفرمائید .

حاجی شیخ رئیس - بنده يك فقره

اخطار دارم و يك فقره هم سئوال کسانی را که امروز اسمشان را مینویسیم بنده هیبتشان را حرام نمیدانم بلکه واجب میدانم زیرا که امتداد غیبت به این درجه اگر چه موافق قانون باشد شاید عیب نداشته باشد ولی موافق نزاکت و کالت صحیح نمی دانم و آقای آقا سید علی آقای یزدی را بنده محققاً می دانم که استعفا کرده است و خودش مکرر اظهار کرده است که من قبول این وکالت را نمی کنم با وجود این چرا بجای ایشان انتخاب نمیکنید

رئیس - باید استعفا ایشان را کتباً بفرستند

حاج شیخ رئیس - سئوال این بود

که بنا بود بر حسب تقاضای آقای ادیب التجار تلگرافی به آقای نایب السلطنه نوشته شود یا خیر

رئیس - نوشته شد .

حاج شیخ رئیس - تشکر میکنم

افتخار الواعظین - بنده راجع به تدرجات برق عرض دارم .

رئیس - جزء دستور نیست

حسینعلیخان - راجع بکمیسیون فارسی

عرض دارم بنده یکی از اشخاصی بودم که در این کمیسیون انتخاب شده ام و دو جلسه هم حاضر بودم ولی بواسطه کسالتی که عارض شده است مشغول مداوا هستم نمی توانم در کمیسیون حاضر شوم اگر لازم است دیگر بر جای بنده انتخاب کنید

ادیب التجار - می خواستم عرض کنم آقایان و کلاه سئوالاتی دارند مطلب دارند درد

داریم حضور آقایان وزراء لازم است خواهش دارم و استدعا میکنم اطلاع بدهید وزراء حاضر شوند سئوالاتی داریم منجمله می خواهیم بدانیم که وزیر مسئولان طبقات کجاست که از او سئولات بمانیم